

Модел за въвеждане на застраховането на интелектуална собственост

Георги Драганов*

Резюме: Авторът има за цел да разгледа един въпрос, по който досега не е правено изследване. В процеса на изложението се доказва, че застраховането има място в системата на интелектуалната собственост. Чрез него ще се намалят причиняваните вреди от реализирането на „чисти“ и спекулативни рискове на притежателите на права върху обекти на интелектуална собственост.

Разгледани са начините за определяне на застрахователната стойност, застрахователната сума и застрахователната премия при застраховането на обектите на интелектуална собственост.

Специално внимание се отделя на застрахователния договор, свързан с обектите на интелектуална собственост. Прави се изводът, че се налага въвеждането на българския застрахователен пазар на застраховки, свързани с обектите на интелектуална собственост.

Използвани съкращения:

ИС – интелектуална собственост;

ОИС – обект на интелектуална собственост.

Ключови думи: интелектуална собственост, застраховане, застрахователен договор

JEL: G22, O34.

1. ВЪВЕДЕНИЕ В ПРОБЛЕМА

Обектите на интелектуална собственост непрекъснато разширяват своя

обхват. Успоредно с това те са изложени на всевъзможни нарушения и това налага тяхната защита. За сега тази функция се изпълнява само от държавата. Държавният контрол все още не е в състояние да защити напълно правоприетелите на интелектуална собственост. Щом това е така, необходимо е да се потърсят нови начини за защита на техните икономически интереси. Един такъв метод е застраховането. Около 50 % от причиняваните вреди на народното стопанство, предизвикани от неблагоприятни събития, се възмездяват по пътя на застраховането. За сега извън неговия обхват са обектите на интелектуална собственост.

Държавата също има интерес от застраховането на интелектуална собственост. Освен за създаването на нова система за защита на интелектуалната собственост, застраховането ще спомогне за подобряване на инвестиционния климат, в т.ч. и за формиране на инвестиционни ресурси за сметка на застрахователните премии, които се изплащат на застрахователните гружества.

Освен това, с въвеждането на застраховането на интелектуалната собственост ще се повиши инвестиционната привлекателност за чуждите инвеститори, по отношение на правата върху обектите на интелектуална собственост. Не по-маловажен за държавата е и фактът, че със застраховането на интелектуалната собственост ще се намали делът на международните организации при нейната защита.

* Георги Драганов е доктор, e-mail: draganof@datacom.bg

И не на последно място ще се осигури добросъвестна конкуренция, по пътя на недопускане използването на обекти на интелектуална собственост чрез измами.

Застраховането на интелектуална собственост, в условията на пазарна икономика, е актуално. Проблемите, които са свързани с него, са предмет на изследване от юристи и специалисти в областта на застраховането. Но нито едните, нито другите са стигнали до тяхното решаване.

Вярно е, че основните параметри на закрилата на интелектуалната собственост са изчерпателно изяснени¹. Все още обаче проблемите на застраховането като институция, която може да възмезди вредите, причинени от рискове, съпътстващи обектите на интелектуална собственост, остават встрани.

Време е да бъде създаден застрахователен пазар за застрахователните продукти, свързани с интелектуалната собственост. Тази необходимост е продуцивана от икономически, правни и социални фактори. Към тях безусловни могат да се отнесат и икономическите интереси на създателите на интелектуални продукти.

На българския застрахователен пазар застраховките, свързани с интелектуалната собственост, все още не се предлагат. Ако има рискове, които причиняват вреди на обекти те на интелектуалната собственост, покрити от застрахователите, те са включени в отговорност по други застраховки, практикувани от тях. Това преди всичко са финансовите застраховки.

Основната причина, поради която застрахователите „избягват“ да практикуват този вид застраховане, се коренят в многообразието на обектите на интелектуална собственост, техните специфични особености и рисковете на които те са

¹ За подробности виж: Проф. д-р Б.Борисов. Интелектуална собственост на индустриалната фирма. УИ „Стопанство“, С., 2006. Брестничка, Р. Управление на търговската марка. УИ „Стопанство“. С., 2004.

изложени. Това е причината за възникване на твърде много проблеми от застрахователно – технически и организационен характер. Трудности има и при определяне на отговорността, която трябва да поемат застрахователите. Оценката на вредите при реализиране на риска и липсата на подходяща статистика също затрудняват застрахователните дружества.

Повечето застрахователи са готови да предлагат на застрахователния пазар само такива застраховки, които са свързани с неполучаване на патенти. Трябва да се има предвид, че „рискът“, свързан с неполучаването на съответните документи за правна защита на интелектуална собственост, не може да бъде включен в застраховането ѝ. Самият факт, че такъв документ липсва, е доказателство, че даденият обект не е обект на интелектуална собственост. Застраховането на интелектуална собственост може да се свързва само с рискове от типа – неполучаване на авторски възнаграждения, лицензионни плащания и др., които се явяват като причина за реализиране на вреди и/или нарушаване на икономическите интереси на съответното лице.

Реалността е такава, че за сега правата и законните интереси на правоприетелите и авторите не се закрият от застраховането. По този начин техните имуществени интереси не са защитени. Към настоящия момент процъфтява „пиратството“ като риск, който също заслужава вниманието на застрахователите. При обектите на интелектуална собственост пиратството е ежедневие. Следователно създаването на система за защита на интелектуалната собственост (извън държавното регулиране) най-добре може да стане чрез създаване на застрахователен механизъм, с който да се компенсират финансовите вреди на правоприетелите на интелектуална собственост. Чрез застраховането с успех могат да се прила-

гат и превантивни мероприятия за намаляване на вредите, т.е. с успех ще се „управлява“ рискът.

2. Същност и обхват на интелектуалната собственост като обект на застраховане

2.1. Същност на интелектуалната собственост

За да се разгледат въпросите, свързани със застраховането на интелектуална собственост, е необходимо да се изясни същността на това понятие. Независимо че „още не се познава добре съдържанието на това понятие и мястото му в икономическия живот на обществото и в дейността на фирмата“ (Борисов, 2006, с. 15), неговото значение е безспорно.

Понятието „Интелектуална собственост“ се появява за първи път през 1967 г., когато се приема Стокхолмската конвенция. С нея се учредява Международната организация по интелектуална собственост (МОИС).

В специалната литература и в практиката определенията са твърде общи и не могат да се приемат като изчерпателни.

Като интелектуална собственост се приема материалният актив. Този актив носи печалба на своите притежатели. При реализирането на неблагоприятни събития се накърняват икономическите интереси на собствениците на интелектуална собственост поради пропуснати ползи. „Създателят на техническата новост вместо да получи икономически предимства пред своите конкуренти, реализира икономически загуби“ (Борисов, 2006, с. 16). Това налага приемането на съответно законодателство за регулирането на този сблъсък на интереси.

Интелектуалната собственост като основен механизъм за технологическо и икономическо развитие се нуждае от закрила.

За целта през 1624 г. в Англия се приема Статут за „монополите“. Независимо че понятието „Монопол“ няма същото съдържание, което днес се влага в него, приетият Статут е база за законодателствата, свързани с националните патентни закони (Борисов, 2006, с. 16). По този начин се поражда и необходимостта от международна договореност за уеднаквяване на основните национални патентни закони.

Интелектуалната собственост се приема и като едностранна система за защита на правата на притежателите на обекти на интелектуална собственост. Тази система варира от индустриална собственост до авторски права и сродните им права. Тя представлява базата за творческите способности и новаторството в рамките на спазването на основните принципи на вътрешния пазар (свободно движение на стоки и услуги и свободна конкуренция).

Значението на интелектуалната собственост за икономическото развитие се конкретизира в приетата на 20.03.1883 г. „Пражка конвенция за интелектуална собственост“. Пражката конвенция поставя всички възникнали въпроси, свързани с интелектуалната собственост, и чрез нея се решават основните от тях. Тези въпроси са предмет и на други конвенции. „Бернската конвенция за закрила на произведенията на литературата и изкуството“ е една от тях. Тази конвенция е известна и с въвеждането на понятието „авторско право“.

Двете конвенции са основа за образуване от държавите (които ги подписват) на две международни организации:

- Пражки съюз за закрила на обектите на интелектуална собственост;
- Бернски съюз за закрила на произведението на литературата и изкуството.

Така интелектуалните продукти се явяват като база за развитието на икономиката. Това важи както на макро, така и на микро равнище. Без интелектуалните продукти трудно може да си представим

икономическото развитие. Никои не възражава, че благодарение на създателите на интелектуални продукти обществото се развива.

2.2. Обхват на интелектуалната собственост

Още с Пражката конвенция се дава отговор на въпроса: Какво се включва в нейния обхват? Констатира се, че това са следните обекти:

- патентите за изобретения;
- полезните модели;
- промишленият дизайн;
- фабричните и търговските марки и марките за услуги;
- фирмените наименования;
- наименованията на мястото и произхода на изделията;
- указанията за произход.

Конвенцията, чрез която се създава Световната организация за интелектуална собственост, включва правата, отнасящи се до:

- произведенията на литературата, изкуството и науката;
- изпълненията на артисти, звукозаписите, радио и телевизионните програми;
- изобретенията във всички области на човешката дейност;
- научните открития;
- промишлените дизайни;
- търговските марки, географските означения за произход на материалните блага;
- други права, свързани с интелектуалната дейност и промишлеността, научната, литературната или художествената област.

Днес в понятието „интелектуална собственост“ се включват три групи обекти:

- обекти на индустриалната собственост;
- обекти на литературно-художествената собственост;

- нови обекти на интелектуална собственост (Борисов, 2006)²

Всяка една от тези три групи включва конкретни обекти на интелектуална собственост.

С учредяването на Световната организация за интелектуална собственост, освен обектите на Пражката и Бернската конвенция, се дава по-широк обхват на понятието „интелектуална собственост“ (Борисов, 2006, с. 21-22).

Днес в това се включват правата, свързани с умствената и творческата дейност, с произведенията от научен, литературен и художествен характер. Основната част от обектите на интелектуална собственост включват: авторското право, към което се числят: авторско-правната защита на художествени и литературни произведения; патентното право; изключителните права върху резултатите на творческата дейност в производството – промишлени образци, полезните модели, ноу-хау (секретни производства); право на интелектуални образци, търговски знаци, фирмени абревиатури.

За нашето изследване, свързано със застраховане на обектите на интелектуалната собственост, от значение е делението на всяка една от тези групи обекти.

Интелектуалната собственост се дели на две основни области, като всяка една от тях има различни характерни особености, които определят ситуацията на риска, чрез която застрахователите изграждат своите застрахователно-технически основи. Тези области са индустриалната собственост и художествената собственост.

² За първи път в делението на интелектуалната собственост третата група се включва от проф. Б. Борисов в цитираното от нас произведение. В специалната литература тя се пренебрегва, независимо че съобразно Конвенцията за създаването на СОИС, както и на други международни споразумения, се включват т.нар. „нови обекти на интелектуална собственост“.

Индустриална собственост. Тя се отнася основно към патенти за изобретения, търговски марки и услуги, географски наименования за произход на стоки и други промишлени знаци (обозначения). В тази група влизат и фирмените научно-технически и мениджърски тайни и секрети, обединени в понятието „know how”.

Тъй като тази област на интелектуалната собственост включва обекти, които имат различна ситуация на риска, те не могат да се обхванат от един вид застраховка.

Художествена собственост. Тя включва собствеността върху произведенията на литературата, науката и изкуството, аудио-визуални произведения в областта на архитектурата, фотографията, компютърните програми и авторските изпълнения. Безспорно всеки един от продуктите на интелектуална собственост притежава свои специфични особености. Това обаче не означава, че те не могат да бъдат предмет на един застрахователен продукт с няколко рискови групи. Във всяка една от тези рискови групи трябва да се включат обекти на интелектуалната собственост, които имат еднакви рискови признаци. Обектите, включени в художествената собственост, имат различна принадлежност и са обединени единствено от факта, че са продукти, свързани с духовната сфера на човека – неговия живот и дейност в областта на науката и културата.

При една по-прецизна оценка на риска посочените две области на интелектуалната собственост могат да се разделят на четири категории, като за всяка една от тях трябва да се предлагат различни застрахователни продукти. Те могат да бъдат:

а) Патент, който се издава на притежателя на изобретения, приложими във всички области на техниката, за определен период от време.

б) Търговска марка. Това е вторият възможен застрахователен продукт (застра-

ховка), който се свързва със символ, име, фраза, звание, които се асоциират с определен продукт.

в) Авторски права. Те се отнасят към литературата, художествените произведения и аудио-визуалните творби. При тях отговорността на застрахователя, за разлика от предходните две групи, възниква автоматично, т.е. със създаването на произведението.

г) Търговски тайни. Това е най-сложната група за оценка на риска. Поради тази причина за нея могат да се предложат на застрахователния пазар няколко вида застраховки. Така например промишлената тайна (know how), която включва закрилата на секретна информация на дадена стопанска единица, която прилага специални усилия за запазване на тази тайна.

За застраховането значение има и на кого принадлежат изключителните права върху обектите на интелектуалната собственост. От тази гледна точка те могат да се разделят на две групи.

Първата група включва авторското право, което обхваща произведенията на науката, литературата и изкуството, независимо от тяхното предназначение и стойности. Без значение е също и начина на тяхното предоставяне, както и различните права, които притежават собствениците на съответния обект на интелектуална собственост.

Втората група включва промишлената собственост, но само в случаите, когато са налице изключителни права върху нея; използването ѝ в сферата на материалните дейности на човека (изобретения, полезни модели, промишлени образци), а така също и охраняваните от закона символи и обозначения, използвани в търговския оборот.

За всяка от тези две групи съществуват редица законодателни актове, регулиращи отношенията между субектите по повод притежаваните от тях права. Закри-

лата им по пътя на застраховането е групата възможност за това.

Според обектите на авторското право и сродните му права обектите на интелектуална собственост могат да се разделят на три групи. При въвеждане само на един застрахователен продукт към всяка група могат да се обособят три рискови групи:

- В първата рискова група се включват произведенията на литературата и изкуствата (литературни произведения от всички жанрове, драматични и музикални произведения, научни статии и монографии, авторски аудио-визуални програми и др.).
- Във втората рискова група се включват компютърни и електронни устройства и техните база данни, без значение от езика и формата.
- Топологията на интегралните схеми попада в третата рискова група.

При въвеждането на една обща застраховка или на три самостоятелни застрахователни продукта от значение за застрахователите е началният срок, от който влиза в сила застраховката. Прието е авторското право да възниква от момента на създаването на авторското произведение, а не от момента на представянето му пред държавния орган (Патентното ведомство).

И още нещо, което има значение за застраховането на обекти на интелектуална собственост. То е свързано с отговор на въпроса: Кога дадено произведение на интелектуалната дейност на човека не може да бъде предмет на защита по пътя на застраховането? За защита като авторско право попадат само произведения, които притежават определени признаци – творчески характер на произведението и обективна форма на неговото изразяване, т.е. нови идеи, нови научни концепции, нови форми на представяне. Освен това, авторското право като обект на застрахователна защита е само формата на представяне на произве-

дението, но не и на неговото съдържание. И още нещо. Авторското право върху дадено произведение не се свързва с правото на собственост на материалния обект, в който е изразено. Така например автор на роман няма право върху книгата, издадена по неговия роман, а има право на възнаграждение за неговото издаване, и то само при сключен договор с издателството.

При обсъждане на авторското право, като обект на застраховането, възниква още един въпрос: Какви вреди трябва да се възмездяват? За нас те могат да бъдат имуществени и неимуществени (морални) вреди. В неимуществените (моралните) вреди могат да се включат: правото на авторство (правото на име); правото на обнародване във всякаква форма; правото на защита на репутацията на автора.

В имуществените права могат да се включат: правото на възнаграждение; правото на разпространение; правото на публично показване; правото на показване в ефир; правото на превод; правото на преработване; правото на възнаграждение по сключен издателски договор.

Във връзка с причинените вреди, трябва да се уточни и дали ще се работи с лимитирана или нелимитирана отговорност, както и начинът на нейното определяне.

Специално внимание, от гледна точка на застраховането, трябва да се обърне на изключителните права върху интелектуалната промишлена собственост или казано по друг начин – изключителните права върху резултатите от интелектуалната дейност, използвани в промишлеността. Става дума за символите и обозначенията, които не са използвани в търговския оборот. Тук се включват изобретения, полезни модели, промишлени образци, а така също и търговски знаци, наименования на местности за произход на дадена стока.

За разлика от авторското право, при правото върху индустриалната собстве-

ност закрилата е насочена не към формата на произведението, а към същността, техническото и художественото съдържание, и конкретните резултати. Това са резултатите на техническото творчество. Не трябва да се забравя, че не всяко творческо решение подлежи на закрила. Авторското право е обект на закрила (застрахователна защита), ако е признато от държавния орган (Патентното ведомство). Освен това съществуват и т.нар. нетрадиционни обекти на интелектуална собственост.

За разрешаването на всички поставени проблеми се изискват специални наблюдения, преди да бъде уточнена отговорността на застрахователната компания.

3. Особености на застраховането на интелектуална собственост

Основната идея, която е заложена в застраховането на интелектуална собственост, е да се осигури ефективна застрахователна закрила на стопанските единици при настъпване на обективни и субективни опасности, които могат да причинят вреди. Изхождайки от тази основна идея, застрахователите обикновено възприемат доброволното сключване на застраховки³.

За да се сключи една доброволна застраховка, застрахователят издава застрахователен договор. Застрахователният договор по своята същност е една алеаторна, двустранна, консесуална, формална и самостоятелна правна сделка⁴.

Винаги са съществували различни становища при определяне на същността и съ-

държанието на застрахователния договор. Още Адам Смит в своя труд „Изследване върху причините и природата на богатството на народите“ засяга въпроса за застраховането. За него застраховането е търговия, която има за цел да даде голяма сигурност на частните богатства, и която разделя върху голям брой глави една загуба, която би могла да разори един частен стопанин. То прави тази загуба за цялото общество лека и лесна за понасяне.

Интересно е и разглеждането на застрахователния договор от привържениците на Теорията на играта. За тях „някои обществени отношения могат да бъдат наречени „игра“, а други „обзалагане““. При играта е налице алеаторна възможност, но това не е достатъчно да се приеме, че застрахователният договор е „игра“. И още нещо. Според някои от привържениците на Теорията на играта, чрез застраховането човек се противопоставя на играта на съдбата, чрез една организирана игра на щетите.

За да се сключи сделка (застрахователен договор) за една застраховка на интелектуална собственост, необходимо е да бъде налице икономически интерес. За разлика от другите видове застраховки, при застраховането на интелектуална собственост този интерес се свързва както с физически, така и с юридически лица, които са заинтересовани да им бъдат възстановени вредите при настъпването на неблагоприятни събития. Следователно застрахователният интерес е обективно съществуващо юридическо понятие при застраховането на обектите на интелектуална собственост.

В англо-американското право застрахователният интерес (insurable interest) се определя като законово право при застраховането, свързано с финансови отношения, които са признати от закона, между застраховател и предмета на застраховане (subject matter of insurance) (Шинкаренко, 1999, с. 76).

³ По наше мнение, за обектите на интелектуална собственост, които имат важно значение за икономическото развитие, може да се въведе и задължително застраховане.

⁴ Неправилна се говори за застрахователна полица. Тя е писмен документ, доказващ сключването на застрахователния договор между две страни – застраховател и застрахован. Застрахователната полица се издава от застрахователя и съдържа условията, при които е сключен застрахователният договор.

В руската специална литература застрахователният интерес е налице, ако обстоятелствата, в които се намира застрахованото лице, могат да му причинят вреда. С други думи, застрахователният интерес се разглежда като противоположност на вредата – застраховането се явява като защита от вреди. Освен възможност от реализиране на вреди, съществува възможност и за реализиране на изгоди. Но, тъй като изгодата се явява като противоположност на вредата, стопанската единица е заинтересована от сключването на застраховка само при причиняване на вреди. Така е нейният икономически интерес.

Във връзка със застраховането на обектите на интелектуална собственост, икономическият интерес трябва да включва:

- предмета на застраховане;
- икономическия или финансов интерес на застрахования към обекта, който се застрахова;
- законност на застрахования обект.

В страни, в които се предлага застраховане на интелектуална собственост, застрахователният договор е недействителен, ако липсва застрахователен интерес. Това е и изискването, отразено в чл. 195 от Кодекса за застраховането. Съгласно този член „застрахователният договор се сключва само при наличието на интерес. Ако го няма, той е недействителен“.

При липсата на интерес:

- застрахованият може да изиска връщане на цялата платена премия или на платената част от нея при разсрочено плащане, освен ако е знаел или е трябвало да знае за липсата на застрахователен интерес;
- застрахователният договор се прекратява, ако интересът отпадне (нещо което може да се случи и при застраховането на интелектуална собственост) по време на неговото действие.

Когато разглеждаме застрахователния интерес при застраховането на интелек-

туална собственост, необходимо е да подчертаем, че при това застраховане той има специфични особености и не може да се идентифицира с понятието „интерес“, в смисъла, използван при другите видове застраховки.

- Застрахователният интерес при обектите на интелектуална собственост може да бъде:
- имуществен (материален) интерес;
- неимуществен (морален) интерес.

За застраховането на интелектуална собственост от значение е наличието на неимуществен интерес. До края на XX век съществува мнението, че нарушаването на личните неимуществени отношения не подлежи на материална оценка. Отговорността за тези нарушения не може да носи имуществен характер. Практиката обаче показва, че в много случаи нарушаването на личните неимуществени права може да предизвика твърде значителни материални загуби. Това е една от основните причини за застраховането на интелектуална собственост да се появи много късно на застрахователния хоризонт. Застрахователите и сега продължават да подценяват този вид застраховане, т.е. подценяват се последиците за стопанските единици, които работят в областта на интелектуалната собственост.

Застраховането на интелектуалното „имущество“ е специфично и се отличава от другите видове застраховане, и преди всичко от имуществените застраховки и застраховките на отговорности. С увереност можем да твърдим, че застраховките, включени в тези два вида застраховане, не са приложими по отношение на изключителните права върху обектите на интелектуална собственост. Но веднага трябва да отбележим, че в състава на имуществото, собственост на физически и юридически лица, влизат не само вещи, но и имуществени права върху обекти на интелектуална собственост. Някои от тях,

като деловата репутация⁵ на стопанската единица (goodwill), могат да бъдат загубени или компрометирани. Търговската марка, която също се включва в имуществото, не може да се повреди, нито пък да се загуби в резултат на случайно стечение на обстоятелствата.

Според Ю. Б. Фогельсон (1999) възможните вреди на изключителните права върху обектите на интелектуална собственост в известен смисъл разкриват същността на застраховането на интелектуална собственост. Правата за придобиване на екземпляри от програми влизат в състава на имуществото на техния притежател. Организациите отразяват тези права в специални счетоводни сметки. Като всяко друго имущество те се купуват и продават, амортизират се и пр. В едни случаи тези права се основават на закон, а в други – на договор. Въпросът, за това дали тези права могат да бъдат напълно или частично загубени, е доста сложен. Според нас, права, които не се явяват като изключителни, не могат да бъдат повредени или загубени. Действително, след закупуването на екземпляр от дадена компютърна програма може да се счупи дискът, на който тя е записана, или да се унищожи целият компютър, където тя е инсталирана. В този случай текстът на програмата е загубен в резултат на случайно стечение на обстоятелствата, но правата се запазват – счупването на компютъра не ограничава правото за използване на програмата. Повреждайки диска, се нанася вреда на материалния носител, а не на свързаните с него права. Аналогично е положението и с виде-

офилмите. Изключителните права също не могат да бъдат загубени вследствие на стечение на обстоятелствата. Могат ли обаче те бъдат засегнати в резултат от продажбата на „пиратски“ копия? Въпросът е сложен. „Пиратството“ безспорно нанася вреди на притежателя на изключителни права, но тези вреди са сходни с пропуснатите ползи – самите изключителни права остават собственост на техния притежател (цели и непокътнати).

Следователно нематериалните блага винаги имат материален носител. Застраховането на материалните обекти, носители на обект на интелектуална собственост, се явява като обикновено застраховане на имущество, а не застраховане на интелектуална собственост (т.е. на изключителни права върху ОИС). Някои автори включват застраховането на интелектуална собственост към застраховането на имущество, разбирайки под това защита от рискове, „свързани със загубата или повреждането на документи, потвърждаващи правата на собственост върху ОИС“ (Цыганов, 2002).

Пропуснатата изгода от собственика на права, която според Ю. Б. Фогельсон, се явява следствие на такова разпространено явление, на нарушаване на изключителните права, като „пиратството“ (т.е. възпроизводство на ОИС без необходимото разрешение от правоприитежателя). По този начин възможността да се пропуснат доходи от страна на притежателя на права потвърждава наличието на застрахователен интерес у него.

Правоприитежателят, сключвайки лицензионен договор с трети лица, им предоставя възможността, при заплащане на определена сума и при определени условия, да използват имуществените права върху ОИС и по този начин да реализират икономическа изгода. Стойността на лиценза се определя от сумата на получените плащания от правоприитежателя за срока на действието

⁵ Делова репутация – установеното обществено мнение за професионалните достойнства и недостатъци на съответното физическо или юридическо лице. Нарушени могат да бъдат и достойнството и честта на съответния стопански субект. Към деловата репутация трябва да се включи и оценката, която се дава на стопанските единици, за тяхното добросъвестно изпълнение на договорни задължения към други стопански субекти.

на договора. Случаите, при които правоприитежателят не получава тези доходи, също са потвърждение за наличието на застрахователен интерес от притежателя на изключителни права върху ОИС.

В случай на нарушаване на изключителни права, например появяването на пазара на контрафактна продукция, собственикът на интелектуална собственост има право да се обърне към съда за защита на своите права. Участието в съдебни процеси е крайно нежелателно за правоприитежателя, доколкото е свързано с непредвидени разходи за адвокатски услуги, държавни такси и съдебни разноски.

Във всички разгледани случаи авторът или правоприитежателят има възможност да защити своите интереси чрез застраховане на „предприемачески риск“. Застрахователният интерес при този вид застраховане е свързан със загуби от стопанска дейност. Подобен вид застраховане се отнася към имущественото застраховане и се определя като застраховане на финансови рискове. Застраховането на финансови рискове се счита като задължение на застрахователя да компенсира напълно или частично загубите на доходи (заедно с допълнителните разходи) на застрахования (физическо или юридическо лице), ако е налице:

- неизпълнение на договорните условия от страна на контрагентите на застрахования (явяващ се кредитор по сделката);
- заплащане на съдебни разноски;
- извършване на непредвидени разходи и гр.

Собственикът на имуществени права върху ОИС, т.е. потенциалният кандидат за застраховане, който извършва предприемаческа дейност, е длъжен да се регистрира в това си качество по установения от закона начин.

В сферата на интелектуалната собственост е разпространено така нареченото „пресичане на права“. Това е ситуаци-

ята, когато, вследствие на реализиране на икономии (на време и разходи) за патентни изследвания, съществуващите изобретения не са проучени докрай. Последствията от това е непреднамерено използване на обект на интелектуална собственост, собственост на трети лица. По този начин фактически се нарушават техните права и нарушителят е длъжен да ги възмезди.

При нарушаване на авторските и сродните им права се носи гражданска, наказателна или административна отговорност. Независимо от това, на притежателите на права върху обекти на интелектуална собственост се нанасят вреди. Налице е имуществен интерес, но същият е свързан не със загуба или с повреждане на имущество, а с това тази отговорност да не възниква. По този начин, застраховането на отговорности за причинени вреди е още един вид застраховане, обезпечаващо защитата на интересите на собствениците на интелектуална собственост и на лицата, използващи обекти на интелектуална собственост, въпреки че има автори, които считат, че застраховането на отговорности не може да се прилага при обектите на интелектуална собственост. Когато говорим за този вид застраховане („застраховане на отговорности“) трябва да отбележим мнението на А. А. Цыганов, който счита, че застраховането на отговорности по отношение на патентите е много актуално и е свързано с интелектуалната собственост. „Обектът на застраховане в дадения случай се явяват имуществените интереси на притежателя на патент, свързани с неговите намерения да избегне загубите (разходите) при реализирането на риска, причинен от трети лица, и свързан с изпълнението на тяхната професионална работа, в качеството им на служители на Патентното ведомство“ (Цыганов, 2002).

До сега ставаше дума за възможностите за защита на имуществените права

върху обекти на интелектуална собственост с помощта на имущественото застраховане, като не засегнахме личните неимуществени права на авторите, които са безсрочни. Възможно ли е застраховането да защити и тези права? Това е дискуссионен въпрос, като по принцип не съществуват конкретни правни ограничения. Даже напротив, личното застраховане е защита от вредите, причинени на личността. Следователно „обектът на личното застраховане следва да се определи като всеки интерес на застрахованото лице по отношение на неговите лични нематериални блага“ (Цыганов, 2002, с. 15). Чрез този вид застраховане могат да бъдат застраховани само интересите на физическите лица, т.е. възможно е сключването на застрахователен договор за случаите на причиняване на вреди на някои от нематериалните човешки блага. Трябва да отбележим също, че договорът за лично застраховане е публичен. Това означава, че застрахованият не може да отказва информация, но неговите права по този вид застрахователен договор са по-добре защитени, отколкото при имуществения застрахователен договор. Възниква обаче проблем с оценката на интересите, свързани с причинените вреди на личността (морални вреди) – определянето на паричната им равностойност.

Много от авторите не са регистрирани като предприемачи и поради тази причина нямат право да застраховат интереси, свързани с авторските имуществени права върху интелектуална собственост, т.е. не могат да сключат застраховка за предприемачески риск. Това може да се компенсира чрез сключване на една лична застраховка за авторски неимуществени права върху обект на интелектуална собственост.

От казаното до тук може да се направи изводът, че застраховането на интелектуална собственост е комплексен вид застраховане. Той включва застраховане на финансови рискове, застраховане на от-

говорности и в отделни случаи – лично застраховане. Правовата основа за тези застраховки са: Кодексът за застраховането и всички нормативни актове, регулиращи отношенията в сферата на интелектуалната собственост. Но за да се сключи застраховка е необходимо наличието на икономически интерес.

4. Съдържание на застрахователния договор при застраховането на интелектуална собственост

4.1. Основни изисквания за сключване на застраховката

Без наличието на застрахователен интерес, по отношение на даден обект на интелектуална собственост, не може да се сключи застрахователен договор. Но това условие не е достатъчно. Застрахователният договор съдържа и други характеристики, които го правят действителен. Без тяхното наличие той не може да бъде сключен. Това е така, защото тези допълнителни изисквания разширяват неговите приложими параметри.

На първо място, необходимо е пълно доверие между страните – застраховател и застрахован. При рисковете, които са присъщи на обектите на интелектуална собственост, доверието е от важно значение не само при сключване на застрахователния договор, но и през времето на неговото поддържане, както и при настъпването на риска, по повод на който е сключена застраховката.

При сключване на застраховката кандидатът за застраховане трябва да попълни предложение (формуляр), в който се уточняват рисковете обстоятелства, които са присъщи на обекта. Всяко скриване или премълчаване на някой важен риск при знак води до преждевременното прекратяване на застраховката или отказ за плащане при реализирането на риска. От точ-

ната информация, която дава кандидатът за застраховане, застрахователят прави оценка на рисковата ситуация, в която се намира обектът. Тази оценка може да се извърши от специализирана ъндеррайтингова агенция. На базата на тази оценка се решава дали даденият обект може да бъде застрахован или предложението за сключване на застраховката да бъде отхвърлено. Според нас, оценката на рисковата ситуация, при застраховането на обекти на интелектуална собственост, трябва да се извършва само от ъндеррайтингови агенции, които са добре е запознати с рисковете, присъщи на тези обекти, характеризиращи се със собствена специфика на проявление.

Доверието между страните в застрахователното правоотношение е наложително да се запази през целия срок на действие на застрахователния договор. Застрахованият е длъжен да съобщава на застрахователя за всички промени, които настъпват със застрахования обект, в течение на срока на действие на застрахователния договор.

Най-ярко това доверие между страните (застраховател и застрахован) е изразено при настъпването на застрахователния случай (риска). На този етап взаимоотношенията между застраховател и застрахован са диаметрално противоположни. Застрахователят иска да му бъде съобщена реалната причина за настъпване на риска и реално причинените от него загуби, а застрахованият се стреми да „извлече“ облаги от сключената застраховка. Самата оценка на причинените вреди трябва да се извърши от специалисти, които са запознати много добре със законодателството и особеностите на обектите на интелектуална собственост. От значение за тяхната прецизна работа е и спазването на Общите условия по сключената застраховка (има се предвид покритите рискове, общите изключения, застрахователните лимити, самоучастието и пр.).

На второ място трябва да се спази изискването – причината за настъпване на събитието (риска) да има връзка със застрахователното плащане. В специализираната литература това е т.нар. причинно-следствена връзка. Не всяко реализиране на риска води до плащане от страна на застрахователната компания. Съществуват случаи, когато даден обект на интелектуална собственост е засегнат от неблагоприятно за стопанската единица събитие, но причинените вреди не се покриват от застраховката.

Може би най-големите проблеми при застраховането на интелектуална собственост възникват при застрахователното плащане. Обикновено застрахователните дружества лимитират своята отговорност. Има необходимост и от съставянето на специална методика за определяне на размера на дадена вреда, причинена на засегнатия обект, следствие настъпването на застрахователния случай.

4.2. Сключване на застрахователния договор

За да бъде сключен застрахователен договор за даден обект на интелектуална собственост, необходимо е да съществува вероятност за настъпването на определени неблагоприятни събития – рискове. Без наличието на рискове, които могат да се включат в класификацията като застраховаеми, няма необходимост от сключване на застрахователен договор. Ако се докаже, че съществува и друг начин за възмездяване или минимизиране на последствията от настъпилите вреди с обект на интелектуална собственост, застраховането става безпредметно. Такава ситуация е налице, когато се използва обект на интелектуална собственост, разработен в самото предприятие или използване на лицензиран механизъм в процеса на производството. Прекратяването на действието на даден патент означава

и прекратяване на лиценза. В този случай могат да започнат преговори с друг притежател на патент, но само при условие, че има възможност да се направи оценка на рисковата ситуация, в която се намира лизингодателят (с предприятието, извършващо производство на дадена продукция по лицензионното съглашение). Когато се докаже, че при реализиране на патент, свързан с обект на интелектуална собственост, е извършено нарушение, започва съдебна процедура.

При сключването на застрахователния договор е необходимо да са налице:

- надлежно оформени документи за патента;
- да не са налични недействителни документи при оформянето на патента.
Не трябва да съществува и:
- спор за авторство, в т.ч. за участие в разработката на изобретението;
- спор по установяване на патентноносител;
- спор за патентоспособност;
- недееспособност или ограничена дееспособност на физическо лице по предишни сделки при отчуждаване на обект на интелектуална собственост;
- неправопоспособност или липса на специална правоспособност на юридическо лице в предходни сделки при отчуждаване на обект на интелектуална собственост;
- запазване правото на собственост върху обект на интелектуална собственост от трети лица след неговото придобиване, в случаите на покупка на патента или свидетелството (смяна на патентоприитежателя).

Ако застрахователят не знае за посочените случаи и сключи застрахователен договор, последният е невалиден. Освен това рисковете, които са включени в отговорност по договора, трябва да се конкретизират за всеки обект. Това е необходимо, защото могат да възникнат трудности

при настъпването на застрахователния случай. Трудности има и при сключването на презастрахователен договор.

Специални изисквания има и при сключване на застрахователен договор, свързан с извършване на иновационна предприемаческа дейност. В този случай е необходимо да се отчете фактът, че при използване на обекти на интелектуална собственост е възможна ситуация, която да предизвика започване на съдебен процес. В този случай застрахователят отказва сключването на застраховката. Ако обаче застраховката е сключена, отговорността на застрахователното дружество е в сила, но само за финансови рискове. Налице е имуществен интерес на правоприитежателя на интелектуалната собственост.

Кои са особеностите на застрахователния договор при застраховането на интелектуална собственост? Те могат да се обобщат в няколко точки.

Първо. За сключването на застрахователен договор за интелектуална собственост е необходимо имущественият интерес да е юридически правомерен и потвърден със съответните документи. За тази цел трябва да са налице следните условия: застрахованият да е предприемач, регистриран в упълномощените за това държавни органи; правата върху обект на интелектуална собственост да са надлежно оформени и да присъстват в баланса на дружеството на застрахования като нематериален актив; лицензионният договор да е регистриран в Патентното ведомство.

Второ. Необходимо е точно да се определи застрахователното покритие. Рисковете, покрити по застрахователния договор, трябва да бъдат точно формулирани. Например рискът за възможни разходи, възникнали вследствие на неправомерно използване на обект на интелектуална собственост, принадлежащи на трети лица. Или, рискът за възможни разходи, възникна-

ли следствие на неправомерно използване на обект на интелектуална собственост, принадлежащи на трети лица, ако задължението за изплащане на тези разходи е разпоредено с решение на съда. Като се вижда от тези примери, моментът на настъпване на застрахователния случай при двете формулировки е различен.

Трето. Важно условие по застрахователния договор е териториалният обхват на застраховката. Всяка страна има собствено законодателство и съответно специфика на процедурата за патентоване. Този фактор оказва сериозно влияние на размера на застрахователната премия.

По отношение на срока на застрахователния договор, като ограничение служи срокът на действие на патента или срокът на лицензионния договор. Този етап приключва с оценка на застрахователната стойност, като на тази база се определя застрахователната сума и застрахователната премия.

Анализирането на ситуацията от страна на застрахователя, преди сключването на застрахователния договор, е най-важният етап при застраховането на интелектуална собственост. Това е свързано с желанието на застрахователя не само да избегне застрахователните измами, но и щателно да се запознае с обекта на интелектуална собственост и с извършваната дейност от застрахования. Например: съдебното минало на застрахования; колко често се появява контрафактна продукция в този сегмент на пазара; необходимостта от финансов анализ на документацията на застрахования и др.

В застрахователния договор са посочени задълженията на страните при настъпването на застрахователния случай, както и редът за изплащане на застрахователното обезщетение. Кои са основните задължения на застрахования? Той е задължен своевременно да съобщи на застрахователя за възникването на застрахователен

случай, да предприеме мерки за ограничаване на щетите при настъпването на застрахователното събитие, да предостави на застрахователя правото на суброгация и пр.

При разработването на методика за застраховането на рискове, възникващи при използването на обекти на интелектуална собственост, основно внимание трябва да се обърне на спецификата на възникналите отношения по повод на тази собственост, законодателството и опита на специалистите, работещи в това направление.

4.3. Застрахователно покритие

Въпреки че застраховането на интелектуална собственост се появява в чужбина през втората половина на XX век, застрахователните компании постоянно усъвършенстват своите застрахователни продукти. „Международната застрахователна корпорация AON едва през февруари 2000 г. обяви началото на внедряване на система за оценка на рисковете, свързани с ИС“ (Коробкова, И., А. Цыганов, 2001).

Основният въпрос, който трябва да бъде решен, преди да се въведе даден застрахователен продукт, е свързан с уточняване на застрахователното покритие.

Застрахователното покритие е съвкупност от застрахователни случаи, предвидени в Закона за застраховане или в застрахователния договор при доброволното застраховане, при настъпването на които застрахователят изплаща на застрахования застрахователно обезщетение, за сметка на средства в създадените застрахователни фондове и резерви. От друга страна, застрахователното покритие може да се разглежда и като застрахователна сума, посочена в застрахователния договор.

Към настоящия момент, на световните застрахователни пазари, най-търсеният застрахователен продукт, свързан с интелектуалната собственост, е защита

на интелектуалната собственост в съда. И това е напълно обяснимо. „Интелектуалната собственост е от значение не само за големите компании. Много малки фирми използват интелектуалната собственост в качеството ѝ на основен актив при производството и продажбата на стоки и услуги. Тези фирми са уязвими при завеждане срещу тях на искове от по-големи стопански единици, стремящи се по този начин да ликвидират конкуренцията. Резултатите от съдебните дела могат да бъдат решаващи за съществуването на компанията..... Непреднамереното използване на обект на интелектуална собственост, правата върху които принадлежат на друга компания, има сериозни последици за нарушителя..... Успешната защита на авторските права в съда, по занижени оценки, възлиза на около 150 000 USD, а в някои случаи и повече. Защитата на патентните права се оценява на около 1 500 000 USD и тази цифра се увеличава в зависимост от стойността на юридическата услуга, която се прилага в дадената страна. При един благоприятен изход на съдебното споразумение, обвиняемият може да обяви банкрут след изплащането на всички присъдени обезщетения” (Betterly Risk Consultants, 2000, р. 2).

Към настоящия момент на световните застрахователни пазари се предлагат два основни вида покрития, свързани с интелектуалната собственост:

Първо. „Покритие за отстраняване на нарушения на патентните права” (Patent Infringement Abatement Coverage), с което се възмездяват следните основни рискове, свързани със съдебното преследване на лица, нарушили изключителните права върху обект на интелектуална собственост, принадлежащи на застрахования:

- разходи, направени от застрахования в случаите на предявяване на иск към трети лица през срока на действие на застрахователния договор;

- разходи в случаите на предявяване на насрещен иск от трети лица и обвинения, че патентът на застрахования е недействителен;
- разходи за повторна експертиза, свързана с патента на застрахования в Патентното ведомство;
- разходи по преиздаване на патента с цел обосноваване на съдебния иск.

Второ. „Покритие за извършените разходи за защита на патентни права” (Patent Infringement Defence Cost). С него се покриват рисковете, свързани със защитата на застрахования, в случай че му бъде предявено обвинение за нарушаване на изключителни права върху обекти на интелектуална собственост, принадлежащи на трети лица:

- разходи по защитата на правата в съда;
- разходи, свързани с изпълнението на съдебното решение или разходите за досъдебното споразумение по предявените претенции.

И двата вида застрахователни договори са разновидност на застраховането на финансови рискове. Второто застрахователно покритие е по-добре прието на застрахователния пазар и това се дължи на факта, че големите компании използват съдебната система като инструмент за борба с конкуренцията. Неговата популярност е повлияна и от нивото на развитие на юриспруденцията за граница.

Освен това на застрахователния пазар се предлагат застрахователни продукти, покриващи загуби от неизпълнение на договори за предоставяне на лиценз. При предоставянето на кредит банките много често изискват застраховане на нематериалните активи на кредитополучателя. По този начин се обезпечава полученият кредит, в случай че патентът се окаже недействителен.

Съществуват и застрахователни продукти за отстраняване на последиците от недобросъвестна конкуренция при неправомерно използване на търговски марки. В

този случай се покриват съдебните разноси, държавните такси за регистрация на нова търговска марка, а също и разходите за реклама, която се прави на новата търговска марка.

Разширяването на „пиратството“ през последните години, по отношение на обекти на интелектуална собственост, принуждава застрахователите да включат и този риск в своя отговорност.

Освен това вредите, причинени на авторите и правоприетелите на интелектуална собственост, се свързват не само с нарушаване на техните интелектуални права. Вредите могат да възникнат както по вина на трети лица, така при действия от страна на органите на държавната власт. В отговорност на застрахователите се включват (или могат да се включат) и вредите, причинени на правоприетелите на интелектуална собственост, в случаите на недопускане на възможността за правна защита и свързани с резултатите от интелектуалната дейност.

Интерес представлява и застраховането на загуби, свързани с присъдени съдебни разноси, направени за защита или възстановяване на права при нарушения от страна на трети лица.

При изясняване на въпроса, свързан с отговорността на застрахователите при застраховането на интелектуална собственост, заслужава внимание и фактът, че съществува разликата в понятията „интелектуална собственост“ и „резултати от интелектуална дейност“. На практика те невинаги са тъждествени, т.е. не всеки резултат от интелектуална дейност подлежи на правна защита, като обект на интелектуална собственост. Следствие на това, в застрахователния договор се посочват конкретните изключителни права, които принадлежат на застрахования, а не резултатите от интелектуалния му труд. Това най-често се среща при застраховането на компютърни програми.

Следователно, ако застрахователният договор е сключен по отношение на интелектуална собственост, то обект на застраховане се явяват изключителните права върху нейното използване (например използването на дадена компютърна програма, на научни произведения и пр.). Ако става въпрос за застраховането на самата компютърна програма или научното произведение, то трябва да се сключи застрахователен договор за застраховка на имущество (на материалния носител).

При сключване на застрахователен договор, по който страна се явява юридическо лице, може да възникне и въпросът за определяне като обект на застраховката не на изключителните права върху използването на обекта на интелектуална собственост, а интелектуалната собственост като нематериален актив. Позицията на застрахователя в този случай се свързва с възможността юридическите лица доброволно да застраховат своите нематериални активи.

Въпросът, който също има отношение с отговорността на застрахователя, е свързан с определянето на стойността на обекта, който се застрахова. На този въпрос ще се спрем в следващата точка.

Проблемът, свързан с документалното потвърждение за съществуването на правна защита върху резултата от интелектуалната дейност, възниква предимно по отношение на обектите на авторското право и сродните му права и топологията на интегралните схеми. Особено при тях е по отношение на обектите на патентно право – полезни модели, промишлени образци, изобретения, селекционни достижения. За да се уточни отговорността на застрахователя, в тези случаи задължително трябва да се издава правоопределящ документ от страна на упълномощените органи на изпълнителната власт. При „ноу-хау“, обектите на авторско право и сродните му права и топологията на интегралните

схеми, издаването на такъв документ не е задължително. Това ще затрудни застрахователните дружества при конкретизирането на границите на застрахователната отговорност.

По отношение на затрудненията при определянето на отговорността на застрахователя съществува и друг проблем. Към настоящия момент много физически и юридически лица придобиват патенти или имат свидетелства за регистрация на обекти на авторско право, но тези документи не потвърждават, че в процеса на оформянето им е направено изследване за наличието на необходимите признаци, даденото произведение да бъде еднозначно определено като обект на авторско право или резултат на интелектуална дейност, която подлежи на правова защита.

В случай, когато се застраховат изключителни права върху интелектуална собственост, създадена при изпълнението на служебните задължения на служител, който работи в стопанството на кандидата за сключване на застраховка, застрахователят трябва да се убеди, че той (кандидата за сключване на застраховката) притежава изключителните права за използване на служебна интелектуална собственост. В тази връзка, представянето на трудов договор, сключен между кандидата за застраховане и служител – автор на изобретението, не е доказателство за наличието тези изключителни права върху него.

В заключение е необходимо още веднъж да се акцентира върху това, че застраховането на интелектуална собственост се явява като един от начините (механизмите), даващи възможност за защита на правата върху резултатите от интелектуалната дейност. Но това не означава, че всеки обект на интелектуална собственост може да се включи в отговорност на застрахователя. Необходимо е много внимателно да се прецени възможността за това. За нас това е най-трудният проблем

за разрешаване от страна на застрахователите.

4.4. Определяне на застрахователната стойност, на застрахователната сума и на застрахователната премия

4.4.1. Застрахователна стойност

Паричната оценка на застрахователния интерес се нарича застрахователна стойност (insurable value). Тази стойност може да бъде лимитирана или нелимитирана. Не се допуска застрахователната стойност да бъде по-малка от застрахователната сума.

Освен това размерът на застрахователната стойност, която служи за определяне на отговорността на застрахователната компания (застрахователната сума), може да бъде определен със закон, чрез условията на застраховката или по експертна оценка.

При различните видове застраховки застрахователната стойност се определя по различен начин от застрахователните компании. Застрахователната стойност на материалните активи не може да превишава тяхната действителна стойност към момента на сключване на застраховката.

Определянето на застрахователната стойност има свои особености при всяка конкретна застраховка. Това е свързано с действащото законодателство и възприетата застрахователна практика. При застраховката на товари („Карго“ застраховката), в практиката на английския застрахователен пазар, в качеството на застрахователна стойност се приема първоначалната стойност на товара плюс разходите за товаренето и печалбата. В САЩ застрахователната стойност се изчислява по пазарната стойност на товара в момента на началото на рейса. Френското законодателство определя застрахователната стойност при „Карго“ застраховката

по продажна цена при товаренето, но с отчитане на разходите, свързани с доставката на товара до мястото на товарене плюс печалбата. В Германия като застрахователна стойност се приема продажната стойност към момента на настъпване на застрахователния случай и пр.

При обектите на интелектуална собственост оценката може да бъде извършена, само ако е налице потенциален обект на стопанска дейност. А това означава:

Първо. Изключителните права върху обект на интелектуална собственост да бъдат оформени като част от уставния капитал на дружеството. Много често тази форма се използва при учредяването на дружествата. С други думи, налице е сливане на финансовия и интелектуалния капитал (обект на интелектуална собственост), при което една фирма преотстъпва на друга фирма своите научно-технически изследвания (открития).

Второ. Преотстъпване на лицензионни договори за права върху използването на обект на интелектуална собственост – франчайзинг⁶.

Трето. Използване на правата върху обект на интелектуална собственост в собственото производство.

Във всички случаи предприемачът е задължен надлежно да оформи своите права върху обекта на интелектуална собственост и да ги отрази в счетоводния баланс като нематериални активи. Застрахователите могат да оценят само това, което е юридически законно – в конкретния случай да е налице в счетоводния баланс и да не противоречи на Закона за счетоводството.

Оценката на застрахователната стойност при обектите на интелектуална собственост не може да се отъждествява със

⁶ Това е развита форма на лицензиране, вид стратегически съюз, която обикновено се прилага от компании с престижна търговска марка и утвърден имидж – б.а.

застраховането на имущество. Необходимо е да има правилно оформени права върху обектите на интелектуална собственост и едва тогава могат да се оценят загубите, причинени на правоприитежателя на дадения обект на интелектуална собственост. Това е важен момент при определянето на застрахователната стойност и трябва да бъде изяснен много добре. В счетоводния баланс винаги възникват проблеми при оценката на някои видове обекти на интелектуална собственост, като например осчетоводяването на „ноу-хау“.

„Сложно е да се сравнят нематериалните активи с техните аналози. Особено тази част от тях, която се счита за търговска тайна“ (Рыкова, 2002). Също трябва да се отбележи, че балансовата стойност на тези права може да бъде доста по-ниска от пазарната им стойност. При оценката на застрахователната стойност на обектите на интелектуална собственост това няма значение. Така например не всички продукти на интелектуална собственост имат получена правна защита. Това не означава, че не може да се сключи застрахователен договор. Застрахователят оценява стойността на продукта, без да се интересува от това дали той е получил специална правна закрила – патент, регистрация като полезен модел, промишлен дизайн и пр. Това се случва най-често при научно-изследователската и при развойната дейности. Научният продукт, от гледна точка на счетоводството, не се отразява в баланса като нематериален актив, когато е в резултат на научно-изследователска дейност. Ако продуктът е предмет на развойна дейност, той е нематериален актив. Този факт поставя въпроса: Как трябва да се установи застрахователната стойност на нематериален актив, който е продукт на научно-изследователска или на развойна дейност? В този случай застрахователят разполага с величината на направените разноски за научно-изследовател-

ската дейност. При развойната дейност обаче трябва да се извърши съответното капитализиране на разходите, които са отразени в баланса и са точно установени.

Дали даден интелектуален продукт е признат или не е признат за нематериален актив е от значение за застрахователя. Той трябва да се има предвид като актив и очакваната икономическа изгода. Ако това не бъде направено, застрахователната стойност се намалява, а от там се намалява и размерът на застрахователната сума, т.е. оценява се стойността на продукта (на актива), но не и реалната му стойност.

По друг начин трябва да се направи оценката на застрахователната стойност, ако продуктът не е във фаза на развойна дейност.

Проблеми за застрахователя има и при определянето на застрахователната стойност на търговската марка, на промишления дизайн, на модела и пр., когато те са „външно“ създадени. При тях стойността винаги е по-малка от тази в случаите, когато интелектуалния продукт е закупен, т.е. има закупен патент за една нова технология.

Съществуват и много други „подводни камъни“, пред които е изправен застрахователят при определянето на застрахователната стойност на нематериалните интелектуални продукти. По-важните от тях са:

Първо. Кой нематериален актив може да се признае като актив, принадлежащ към интелектуалната собственост. Като нематериален актив интелектуалната собственост започва с процеса на нейното създаване и приключва с внедряването ѝ в практиката. Следователно не може да се говори за нематериален актив, ако създаденият интелектуален продукт не е стигнал до развойната фаза.

Второ. Като нематериален актив интелектуалната собственост има себестойност и пазарна стойност, а с това

се увеличават трудностите при оценката на застрахователната ѝ стойност. Ако от създадения нематериален актив няма изгода, то неговата стойност е равна на себестойността му, т.е. на разходите по неговото създаване. Това изисква от застрахователя решаването на въпроса: Когато няма икономическа изгода, а се очакват загуби, как трябва да се определи застрахователната стойност? Такава ситуация може да се получи не само при внедряването на актива в практиката. Появата на нови технологии, които изискват ново оборудване, променят себестойността и на новия научен продукт. Това налага използването на нов метод за определяне на себестойността на новия интелектуален продукт. В дадения случай затруднения има не само застрахователят. Трудности има и при осчетоводяването на нематериалния актив в стопанската единица. Какво трябва да направи застрахователят в този случай? Той може да изхожда от правата за съответния нематериален актив, от срока на придобитите права върху него, от допълнително получените нематериални активи в процеса на неговото използване и пр.

Трето. Трудности има и при определянето на застрахователната стойност на активите, включени в индустриалната собственост, както и на другите интелектуални продукти. При определянето на тази стойност на нематериалния актив „Интелектуална собственост“, застрахователят ще се сблъска със следните трудности:

- не всеки нематериален актив, включен в баланса на стопанската единица, е нематериален актив, който може да се счита за актив, свързан с интелектуалната собственост;
- при интелектуалните продукти, създадени в стопанството на стопанската единица. Всички „вътрешни“ търговски марки, издателски права, промишлен дизайн и др. не се считат за нематериален

актив, но са обект на застраховане. Така един и същи актив, получен чрез закупен патент или разработен от стопанската единица, има различна стойност;

- нематериалните активи се амортизират. Това зависи от тяхната „продължителност на живот“. В баланса те фигурират „ан блок“, т.е. в съответната счетоводна сметка са включени всички обекти на интелектуална собственост, докато застрахователят се интересува само от обектите, които са включени в отговорност по сключената застраховка.

С цел избягване на тези и други трудности, при определянето на застрахователната стойност при застраховането на интелектуална собственост, застрахователите работят с лимитирана отговорност. По изключение може да се работи и с нелимитирана застрахователна отговорност. При нея, при определяне на застрахователната стойност, застрахователят извършва индивидуална оценка на всеки интелектуален продукт.

На оценка подлежат и загубите от предприемаческа дейност, в случаите когато се използват изключителни права върху обект на интелектуална собственост, които предприемачът е понесъл при настъпването на застрахователния случай. Тези вреди могат да включват:

- неполучени плащания по лицензионни договори или договори за авторски права;
- загуби във вид на средства получени от нарушителя на изключителните права на застрахования при продажбата на контрафактна⁷ продукция;
- загуби, свързани с реализираните икономии от използването на обект на

⁷ Контрафакция - записване, възпроизвеждане, разпространяване, излъчване, предаване чрез техническо средство или използване по друг начин на чуждо произведение на науката, литературата или изкуството без необходимото по закон съгласие на носителя на АП – б.а.

интелектуална собственост при производството на продукция от страна на нарушителите на правата върху обекта на интелектуална собственост;

- разходи, свързани с нарушаването на правата на трети лица върху обект на интелектуална собственост (аналогично с предходното);
- разходи, направени от застрахования в съда при защитата на правата си върху обект на интелектуална собственост, както и всички съпътстващи разходи, включително и за възстановяване на нарушените права.

Най-трудният въпрос, с който се „сблъскат“ застрахователите, е свързан с начина (метода) за оценка на стойността на обектите на интелектуална собственост. Те могат да се оценят само, ако се явяват като потенциални обекти на търговска дейност. Съществуват различни форми на търговия с интелектуални права.

Първо. Изключителните права върху обекти на интелектуална собственост могат да се оформят като част от капитала на стопанската единица. Това най-често се практикува при съвместни предприятия, т.е. налице е обединяване на финансовия и интелектуалния капитал (обекти на интелектуална собственост). По такъв начин една от страните предоставя научно-технически знания на другата страна.

Второ. Прехвърляне по пътя на лицензионен договор на правата за ползване на обект на интелектуална собственост – най-яркият пример за това е франчайзингът.

Трето. Използване правата върху обекта на интелектуална собственост в собственото производство.

В зависимост от конкретния вид бизнес предприемачът е задължен да оформи надлежно правата върху обекта на интелектуална собственост и да ги отрази в счетоводния баланс като нематериални активи.

Както вече споменахме, за застрахователя не е важна действителната стойност

на обекта на интелектуална собственост, а само фактът, че са налице правилно оформени права върху този обект и тези права са отразени в счетоводната документация. Само тогава може да се извърши правилна оценка на вредите, причинени на правоприетеля. Тук трябва да отбележим, че балансовата стойност на притежаваните права може да бъде занижена в сравнение с пазарната им стойност, определена по т.нар. „доходен подход“. На отчет нематериалните активи се приемат по тяхната първоначално стойност, намалена със съответната амортизация.

На оценка подлежат вредите от предприемаческата дейност при използване изключителните права върху обект на интелектуална собственост, които понася предприемачът при настъпването на застрахователния случай.

4.4.2. Методи за оценка на застрахователната стойност

Понастоящем застрахователите използват различни методики за извършване на оценка на застрахователната стойност. В състава на загубите могат да се включват:

- сумата на неполучените вноски по лицензионен или авторски договор;
- загуби, причинени при нарушаване на изключителните права на застрахования върху обект на интелектуална собственост;
- загуби, свързани с присвояването на изключителните права чрез нарушение на правата с цел на икономии при използването на обект на интелектуална собственост при производството на продукция;
- разходи, свързани с нарушаването на правата върху обект на интелектуална собственост от трети лица;
- разходи по защита на правата в съда и съпътстващите разходи, в т.ч. за възстановяване на нарушените права.

Използваните начини за оценка на застрахователната стойност, поне за сега, са:

- оценки, свързани с целта, която се преследва;
- оценки, свързани с бизнес целите, за които са предназначени.

Независимо какъв подход ще се възприеме – по направените разходи, по пазарната стойност на обекта на интелектуална собственост или по очакваните ползи от въвеждането на обекта в практиката, резултатите са неизползваеми за застрахователите. Това е така, защото отговорността, която се поема със сключване на застраховката, има комплексен характер. При определянето на застрахователната стойност трябва да се включат не само извършените разходи за създаване на интелектуалния продукт, но и неговата пазарна стойност, както и очакваните ползи. Последната съставка е специфична само за интелектуалната собственост.

И така, как трябва да постъпи застрахователят, за да определи застрахователната стойност? Отговорът на този въпрос ще даде застрахователната практика.

Като пример за оценка на застрахователната стойност ще използваме лицензионен договор⁸. С него лицензополучателят се задължава да заплаща възнаграждение на лицензодателя за предостъпеното му право да използва обекти на интелектуална собственост. Доходът, получен от лицензодателя, се явява като цена на лицензионния договор⁹.

⁸ Лицензия или лиценз е дума от италиански произход, която означава разрешение, което собственикът на научно-технически разработки (лицензодател) дава на друго лице (лицензополучател) за използване на технология, изобретение, полезен модел, промишлен образец, ноу-хау или други обект на интелектуална собственост, създаден в процеса на разработка.

⁹ Методът е по: Рыкова, И. Нематериальные активы в свете главы 25 Налогового Кодекса РФ. // ИС. Промышленная собственность, №8, 2002.

Общ алгоритъм за определяне на стойността на обекта на интелектуална собственост (ОИС), основан на прогнозната печалба от търговската реализация на обекта на интелектуална собственост (гаден лиценз), изглежда така:

Стойност на ОИС = $D_{\text{оис}} \times K_d \times \sum_{t=1}^T V_t \times (P_t - C_t)$,
където:

$D_{\text{оис}}$ е част от приходите, получени чрез използването на обекта на интелектуална собственост;

K_d – дисконтов коефициент, привеждащ стойностните показатели на различните времеви периоди към текущия момент;

V_t – планиран обем на продажбите на продукцията с използването на обекта на интелектуална собственост през година t от изследвания период T ;

P_t – цена на единица продукция с използването на обекта на интелектуална собственост за период t ;

C_t – себестойност на единица продукция с използването на обекта на интелектуална собственост за период t .

При определянето на P_t и C_t се използва коефициент за технологическо усъвършенстване $K_{\text{ту}}$, който се изчислява експериментално и с него се оценява търговският ефект от използването на обекта на интелектуална собственост.

$K_{\text{ту}}$ – алгебрична сума на относителните тегла на показателите при продукцията, произведена с използването на лиценз, отличаващи се от аналогичните при базовите образци.

От тук следва, че P_t и C_t са производение на тези показатели при базовата продукция и $K_{\text{ту}}$.

Най-сложно при определянето стойността на обекта на интелектуална собственост е изчисляването на $D_{\text{оис}}$. Като

правило, той се изчислява чрез съпоставката на стойността на единица базава продукция (без използването на обекта на интелектуална собственост) с тази на единица продукция с използването на обекта на интелектуална собственост. Чрез този показател се отразява фактическото влияние на използването на обекта на интелектуална собственост върху печалбата.

Друг начин за изчисление на $D_{\text{оис}}$ е с използване на $K_{\text{ту}}$. Този коефициент на техническо усъвършенстване се използва много често и се разчита от експерти при оценката на търговската значимост на обекта на интелектуална собственост. Тогава:

$D_{\text{оис}} = \frac{K_{\text{ту}} - 1}{K_{\text{ту}}}$, доколкото относителните разходи $R_{\text{оис}}$, за производството на продукция с използването на обекта на интелектуална собственост, нарастват с повишаването на нейното технологично ниво (следователно $K_{\text{ту}}/R_{\text{оис}} \approx 1$). Например, ако $K_{\text{ту}} = 1,25$, то $D_{\text{оис}} = 0,2$ или 20 %.

Сега ще преминем към определяне на дохода на лицензодателя, получен от прехвърляне на правата за използване на обекта на интелектуална собственост. Съществуват три основни метода за пресмятане на цената на лиценз. Ние ще разгледаме само един от тях, основа на който се явява изчисляването на допълнителната печалба от продажбата на продукцията, свързана с използването на лиценз.

Стойност на лиценза = $D_{\text{л}} \times K_d \times \sum_{t=1}^T V_t \times (P_t - C_t)$,

където $D_{\text{л}}$ е частта на лицензодателя в печалбата от реализирането на продукцията, произведена с използването на лиценз. Следователно:

Стойността на лиценз = Стойността на ОИС $\times D_{\text{л}}$, а ако искаме да отчетем и

техническото усъвършенстване, трябва да умножим и с $K_{ту}$. В този случай

Стойността на лиценза = Стойността на ОИС $\times D_{л} \times K_{ту}$

Частта, падаща се на лицензодателя като допълнителна печалба от реализирането на продукция, произведена с използването на лиценза ($D_{л}$), в международен мащаб се колебае от 10 % до 30 %.

Основните фактори, които оказват влияние на цената на лиценза, са:

- технологичната и икономическата значимост на обекта на интелектуална собственост;
- териториалната валидност на лиценза (страните, в които на лицензополучателя е преотстъпено правото на използване на обекта на интелектуална собственост);
- правата включени в лиценза (изключителни или неизключителни);
- степента на правова защита на обекта на интелектуална собственост в рамките на уговорената територия на валидност;
- възможност за реализация на продукция без нарушаване на правата на трети лица в страните, явяващи се територия на валидност на лиценза (Карпухина, 2002, с. 188).

Прилага се и друг метод за изчисляване на стойността на лиценза – въз основа на различните видове лицензионни плащания: роялти¹⁰ – периодични плащания (8 % от печалбата или от стойността на лиценза),

¹⁰ Роялти - процентни отчисления на база оборот, реализирана лицензионна продукция 0,2-28 % от цената на крайната продукция. На практика роялтовата форма е благоприятна и за двете страни, защото те имат съпосочни икономически интереси. Лицензодателят е заинтересован от успешно внедряване и реализиране на обекта и съдейства чрез техническа, консултантска и друга помощ за успеха на договарянето. Лицензополучателят е заинтересован от успешната реализация на договора, защото е мотивиран от по-големи обеми. Роялтовата форма съдържа в себе си известна доза риск за лицензодателя, затова и се предвиждат минимални годишни вноски - рати. Чрез ратите е га-

заплащани през целия срок на действие на лицензионния договор; паушални¹¹ плащания; комбинирани плащания¹². Съществуват специални справочници за размера на роялти в зависимост от производствения отрасъл, в който се използва лицензът.

По този начин застрахователната стойност по застраховката на предприемаческия риск, за дадената част от застрахователното покритие, представлява сумата на всички лицензионни плащания, направени от застрахования за срока, определен в застрахователния договор. Например стойността на лиценза може да се разпредели по тримесечия. При определянето на застрахователната стойност се използват данните от лицензионния договор, финансовите и счетоводните отчети както на застрахования, така и на лицензополучателя. Обикновено в лицензионния договор е предвидена възможност за ревизия на финансовата документация на лицензополучателя. Застрахователната сума по договора обикновено е равна на застрахователната стойност.

Що се отнася до застрахователното покритие, много трудно се изчисляват загубите, нанесени от нарушителите на изключителните права върху ОИС на застрахования, вследствие продажбата на контрафактна продукция. Поради тази причина застрахователите обикновено лимитират

рантиран минимален годишен приход, независимо от ценови и други сътресения.

¹¹ Паушални суми - твърдо определена сума, дължима от лицензополучателя на лицензодателя още в самото начало на действие на лицензионния договор. Тази форма е неблагоприятна за лицензополучателя, защото той трябва да разполага със значителна сума пари още в началото на действие на лицензионния договор, когато се нуждае от инвестиции за внедряване. Използва се за непознати или неблагоприятни лицензополучатели.

¹² Комбинирани плащания - най-често около 20-30 % се дължат под формата на паушална сума, а останалата част от прогнозирания ефект се дължи под формата на роялтови вноски, които динамично и гъвкаво се променят в зависимост от продажбите.

отговорността по сключения застрахователен договор. При определянето на този лимит, целесъобразно е да се проучи пазарът на произвежданата продукция, както и да се анализират данните (официални и неофициални) за загубите на правоприемателя от появата на контрафактна продукция. И по конкретно:

а) **Загуби, получени от присвояване на правата за използване на ОИС при производството на продукция.** Те се изчисляват по методика за определяне на вредите, както вече показахме при лицензионния договор и се явяват като разлика между себестойността на базовия образец и образца произведен с използването на ОИС. Тези данни застрахователят може да получи от финансовата документация на застрахования.

б) **Разходи, свързани с нарушаване, отстрана на застрахования, на правата на трети лица върху обект на интелектуална собственост.** Това става като се използва годишният оборот на фирмата на застрахования или годишната печалба. Застрахователната сума при този вид застраховане (застраховане на отговорности) се изчислява по аналогичен начин.

в) **Разходи за защита на права върху обект на интелектуална собственост в съда, включително и разходи по възстановяване на нарушени права.** За съжаление, съдебната практика по защита на права върху интелектуална собственост е много малка. Повечето дела се прекратяват без съдебно решение (с извънсъдебно споразумение). Въпреки това застрахователят може да анализира пазара на адвокатските услуги, услугите на независими експерти и оценители и пр. и да лимитира своята отговорност по този вид плащания.

4.4.3. Застрахователна сума

При всички видове застраховки застрахователната сума е горна граница на отговорност на застрахователя. Тя се използва

за изчисляване на интензивността на застрахователната защита, както и за размера на застрахователната премия¹³.

Когато застрахователната сума е равна на изчислената застрахователна стойност, налице е т.нар. застраховане на действителна стойност. Ако по желание на застрахования застрахователната сума е по-малка от застрахователната стойност, говорим за подзастраховане. При него застрахователното плащане се изчислява по формулата: застрахователното обезщетение е равно на загубата, умножена с отношението – застрахователна сума върху застрахователна стойност.

При застраховането на интелектуална собственост подзастраховането няма място за приложение. При него най-приемлива е застрахователна сума, която е равна на стойността на обекта на интелектуална собственост към момента на сключване на застраховката. С оглед на промените на застрахователната стойност в течение на срока на действие на застрахователния договор, застрахователят може, чрез подходящ индекс, да коригира застрахователната сума.

При обектите на интелектуална собственост, които са трудно оценими, застрахователите използват лимитирана отговорност. Тя е най-приемлива за застраховки, при които се очакват неимуществени вреди. Освен това може да се използва и франшизата¹⁴, като начин за намаляване на субективния риск. При безусловната франшиза застрахованият участва в покриването на вредите до предварително определен размер (в процент или в абсолютен размер).

¹³ Застрахователната премия се изчислява в процент или промил от размера на застрахователната сума.

¹⁴ Франшиза – самоучастие на застрахования в покриване на вредите. В практиката са известни два вида франшизи – условна и безусловна. Най-често използваната е безусловната франшиза. Поради тази причина в условията на застрахователите се говори само за франшиза, като се има предвид безусловната франшиза.

Когато при обектите на интелектуална собственост се определя размерът на застрахователната сума, трябва да се отчита тяхното голямо разнообразие. Всяка група интелектуални продукти притежава своите специфични особености, което задължава застрахователите да използват подготвени специалисти при определянето на застрахователната сума. Те трябва да имат солидни познания за обектите на интелектуална собственост, а така също и най-общи познания както по застраховане, така и по конкретната застраховка, за която се сключва застрахователният договор.

Може би заслужава да се спрем на определянето на застрахователната сума при най-често предлаганата на застрахователния пазар застраховка – застраховка на съдебни разноски.

„Застрахователната сума се определя на базата на потребностите на застрахования от съдебна защита. Като за база се използва съществуващата съдебна практика” (Цыганов, 2001).

Необходимостта на застрахования от съдебна защита зависи от това, кой е негов опонент в съда и в кой съд се гледа делото. Като правило, в лицензионните договори присъства т.нар. арбитражна клауза. Чрез нея страните се договарят кой орган ще разглежда евентуалните конфликти по между им – държавен съд, международен арбитраж или друг орган. Например при разглеждане на спор в Арбитражния институт на Стокхолм, разходите за арбитражни хонорари и административни такси и др. при сума на спора в рамките на 100 000 – 500 000 EUR са 4000 EUR + 1 % от сумите над 100 000 EUR.

С увеличаване на сумите по иска и срока на процеса, тези суми могат да се увеличат значително. Поради тази причина, при определяне на лимитите на отговорност, за изплащане на застрахователното обезщетение, застрахователят трябва да се съобрази с арбитражните клаузи и други условия, залегнали в лицензионния договор. В таблица 1 даваме тарифите най-важните арбитражни центрове.

Таблица 1. Тарифи на най-големите арбитражни центрове

Арбитражен институт на Стокхолм		Международен арбитражен съд в Париж	
Сума на спора (EUR)	Административни такси	Хонорар на арбитражите	Административни такси
до 50 000	2500 + 2 % от сумите	1 000 + 4 % от сумите	2500
	над 25 000	над 25 000	
50 000 -	3000 + 2 % от сумите	2000 + 2 % от сумите	2500 + 3,5 % от сумите
100 000	над 50 000	над 50 000	над 50 000
100 000 -	4000 + 1 % от сумите	3000 + 1 % от сумите	4250 + 1,7 % от сумите
500 000	над 100 000	над 100 000	над 100 000
500 000 -	8000 + 0,8 % от сумите	7000 + 0,8 % от сумите	11050 + 1,15 % от сумите
1 млн.	над 500 000	над 500 000	над 500 000
1 млн. -	12000 + 0,5 % от сумите	11000 + 0,3 % от сумите	16800 + 0,6 % от сумите
2 млн.	над 1 млн.	над 1 млн.	над 1 млн.

2 млн.-	17000 + 0,2 % от сумите	14000 + 0,1 % от сумите	16250 + 0,25% от сум.	22800 + 0,2 % от сумите
5 млн.	наг 2 млн.	наг 2 млн.	наг 2 млн.	наг 2 млн.
5 млн. -	23000 + 0,1 % от сумите	7000 + 0,06 % от сумите	23750 + 0,1 % от сумите	28800 + 0,1 % от сумите
10 млн.	наг 5 млн.	наг 5 млн.	наг 5 млн.	наг 5 млн.
10 млн. -	28000 + 0,03 % от сумите	20000 + 0,02 % от сумите от сум.	28750 + 0,05%	33800 + 0,06 % от сумите
50 млн.	наг 10 млн.	наг 10 млн.	наг 10 млн.	наг 10 млн.

Източник: Бирман И. Оговорка для контрагента. // «Компания», №12, 31.03. 2003.

Всъщност се оказва, че не съществуват обективни препятствия за изготвяне на застрахователна оценка на интелектуалната собственост. Тук е мястото да цитираме мнението на един професионален оценител на интелектуална собственост: „Според мнението на много застрахователи, несъществува единна методика, даваща достоверни резултати, за оценка на интелектуалната собственост. Следователно не могат да бъдат определени застрахователна сума и застрахователна премия при този обект на застраховане. Това мнение не е съвсем коректно. Действително, няма достатъчно пълно разработени схеми за оценка на интелектуалната собственост, но що се касае до коректното определяне на размера на вредите, нанесени на патентоприитежателя в случаите на нарушаване на неговите права, има достатъчно подготвени специалисти в това отношение, готови да го направят” (Свистов, 2001).

4.4.4. Застрахователна премия

Застрахователната премия при застраховката на съдебни разноси за водене на дела, свързани с обекти на интелектуална собственост, е в рамките на 0,7 до 1,0 % от застрахователната сума. При другите видове застраховки тя е произведение на: базовия параметър (оборот на предприятието, обем на печалбата, общата сума на плащанията и пр.), базовата тарифна ставка, коефициента за лимитиране на

обезщетението (за различните стойности на застрахователната сума този коефициент е различен) и рисковия коефициент (повишаващ или понижаващ). Изчисляването на основната тарифна ставка е сложен процес, изискващ задълбочени познания по застрахователна математика и по застрахователна статистика. Според нас това няма да затрудни актюерите на застрахователните компании, които трябва да имат познания по математика, но и подготовка в областта на интелектуалната собственост.

При пресмятането на застрахователната премия при застраховането на интелектуална собственост актюерът трябва да се съобрази със следните основни фактори:

- техническото и технологично ниво на продукцията, произведена с използването на обекти на интелектуална собственост;
- сложността на производство на лицензираната продукция;
- особеностите на производство (масово, серийно, единично и пр.);
- данните за правовата защита на обектите на интелектуална собственост (страни по патента, наличие на лиценз и др.);
- патентна чистота на обектите на интелектуална собственост и разходи за патентни изследвания;
- наличието на юридически отдел в компанията;

Управление

- територията на работа на компанията (вътрешен или външен пазар – страните на чиито пазари работи компанията);
- вида на клиентите на компанията;
- размера на компанията (голям, среден или малък бизнес).

При окончателното определяне на застрахователната премия, при застраховките на интелектуална собственост, трябва да се определи с какъв вид застрахователна премия ще се работи – средна, степенувана или индивидуална. Преценка трябва да се направи и за размера на разходите, свързани с издръжката на застрахователната компания. Важно значение за размера на застрахователната премия имат още: лимитирана или нелимитирана е отговорността; прилага ли се франшиза; каква и формата (системата) на обезщетение и др.

Цитирани източници:

Бирман И., 2003. Оговорка для контрагента. // "Компания", №12, 31.03. 2003.

(Birman I., 2003. Ogovorka dlya kontragenta. // "Kompaniya", №12, 31.03. 2003)

Борисов, Б., 2006. Интелектуалната собственост на индустриалната фирма. София, Университетско издателство "Стопанство", с. 15-16; 21-22.

(BorisoB, B., 2006. Intelektualnata sobstvenost na industrialnata firma. Sofia, Universitetsko izdatelstvo "Stopanstvo", s. 15-16; 21-22)

Брестничка, Р., 2004. Управление на търговската марка. София, Университетско издателство "Стопанство".

(Brestnichka, R., 2004. Upravlenie na trgovskata marka. Sofia, Universitetsko izdatelstvo "Stopanstvo")

Драганов, Хр., 2008. Застраховане. София, Изд. „Тракия-М“, 2008.

(Draganov, Hr., 2008. Zastrahovane. Sofia, Izd. „Trakia-M“, 2008)

Драганов, Хр., Г. Иванова и Г. Драганов. 2014. История на застраховането България. София, ИК – УНСС.

(Draganov, Hr., G. Ivanova i G. Draganov. 2014. Istoria na zastrahovaneto Bulgaria. Sofia, IK – UNSS)

Закон за патентите и регистрацията на полезните модели.

(Zakon za patentite i registratsiyata na poleznite modeli)

Карпухина, С. И., 2002. Защита интеллектуальной собственности и патентование. М.: Центр экономики и маркетинга, с. 188.

(Karpuhina, S. I., 2002. Zashtita intelektualnoy sobstvennosti i patentovedenie. M.: Tsentr ekonomiki i marketinga, s. 188.)

Колева, Ф., 2013. Застраховане на интелектуална собственост. София.

(Koleva, F., 2013. Zastrahovane na intelektualna sobstvenost. Sofia)

Коробкова, И., А. Цыганов, 2001. Кому война, кому... // Компания, №36.

(Korobkova, I., A. Tsayganov, 2001. Komu voyna, komu... // Kompaniya, №36)

Рыкова, И. 2002. Нематериальные активы в свете главы 25 Налогового Кодекса РФ. // ИС. Промышленная собственность, №8.

(Raykova, I. 2002. Nematerialnaye aktivay v svete glavay 25 Nalogovogo Kodeksa RF. // IS. Promayshlennaya sobstvennosty, №8)

Свистов, А., 2001. Рынок интеллектуальной собственности // Информационные ресурсы России, №7.

(Svistov, A., 2001. Raynok intelektualnoy sobstvennosti // Informatsionnaye resursay Rossii, №7)

Фогельсон, Ф. П., 2001. Въведение в страховое право. М., Юрист, 2001, с. 29.

(Fogelyson, F. P., 2001. Vavedenie v strahovoe pravo. M., Yurist, 2001, s. 29.)

Цыганов, А. А., 2001. Комплексное страхование авторов. // Страховое дело, №8, 2001.

(Tsayganov, A. A., 2001. Kompleksnoe strahovanie avtorov. // Strahovoe delo, №8, 2001)

Цыганов, А. А., 2002. Страхование рисков, связанных с созданием и использованием объектов интеллектуальной собственности. // Финансы, №1, с. 15.

(Tsayganov, A. A., 2002. Strahovanie riskov, svyazannyh s sozdaniem i ispolzovaniem obaektov intellektualnoy sobstvennosti. // Finansy, №1, s. 15)

Шинкаренко, И. Э., 1999. Страхование ответственности. М., с. 76.

(Shinkarenko, I. E., 1999. Strahovanie otvetstvennosti. M., s. 76)

Betterly Risk Consultants, Inc. Intellectual Property Insurance Market Survey 2000: New players challenge market leaders. June, 2000. P. 2.

Betterley, Richard S. Intellectual property insurance market survey, 2004: fewer carriers and some interesting alternatives // THE BETTERLEY Report. April 2004.

Haddon, W., 1970. Energy release theory. Strategy options in reducing losses in energy-damaged people and property. Techno Rev, 1970.

Heinrich, W. H., 1931. Domino Theory- Industrial accident prevention: a scientific approach. McGraw-Hill, 1931.